

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 lutego 2017 r. Sąd Rejonowy w Płocku w sprawie z powództwa A. M. przeciwko R. J. o zapłatę 21.665,32 zł w punkcie I – zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 21.665,32 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 17 lipca 2015 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 3.501,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w punkcie II – oddalił powództwo w pozostałej części; w punkcie III – nakazał ściągnąć od R. J. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Płocku kwotę 60,15 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych. (wyrok k. 444, uzasadnienie 453-471 tom III akt)

Apelację od powyższego wyroku złożył pozwany R. J. zaskarżając go w części:

- a) zasądzającej od pozwanego na rzecz powoda kwotę 21.665,32 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 17 lipca 2015 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 3.501,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu – punkt I wyroku;
- b) nakazującej ściągnąć od pozwanego na rzecz skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Płocku kwotę 60,15 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych – punkt III wyroku.

Pozwany zarzucił zaskarżonemu wyrokowi naruszenie:

1. art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie przez Sąd I instancji błędnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, tj. postanowienia Sądu Rejonowego w Płocku Wydział z dnia 29 października 2014 r. wraz z uzasadnieniem sygn. akt V Gzd 1/12 oraz postanowienia Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 18 września 2015 r. wraz ze stwierdzeniem prawomocności, sygn. akt XIII Ga 331/15, to jest przyjęcie, że wniosek o zakaz prowadzenia przez pozwanego działalności gospodarczej został oddalony z powodu upadłości (...) sp. z o.o. (to jest z uwagi na brak dowodów przesądzających o winie pozwanego w zgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości), podczas gdy ww. wniosek został oddalony z powodu braku winy pozwanego w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości (sąd w sprawie V Gzd 1/12 dokonał ustaleń w przedmiocie winy pozwanego w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości ww. Spółki - uzasadnienie prawomocnego postanowienia z dnia 29 października 2014 r.),

2. art. 365 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez dokonanie przez Sąd I instancji ustaleń w przedmiocie winy pozwanego w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości (...) sp. z o. o. podczas gdy ww. kwestia została prawomocnie przesądzona postanowieniem Sądu Rejonowego w Płocku z dnia 29 października 2014 r. sygn. akt V Gzd 1/12 (w sprawie V Gzd 1/12 prawomocnie przesądzono, że wniosek o orzeczenie zakazu prowadzenia przez pozwanego działalności gospodarczej podlega oddaleniu z uwagi na brak winy pozwanego w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości ww. Spółki), co w konsekwencji doprowadziło do uwzględnienia powództwa w znacznej części (gdyby Sąd I instancji uwzględnił związanie ww. postanowieniem byłby zobowiązany oddalić powództwo w całości z uwagi na brak winy pozwanego w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości ww. Spółki).

Na wypadek nieuwzględnienia ww. zarzutów apelujący podniósł nadto naruszenie następujących przepisów:

3. art. 235 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie przez Sąd I Instancji dowodu z protokołu przesłuchania świadka D. I. (1) znajdującego się w aktach sprawy V Gzd 1/12, na okoliczność braku winy pozwanego w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości (...) sp. z o.o., jako dowodu niedopuszczalnego w świetle art. 235 § 1 k.p.c. podczas gdy dopuszczenie dowodu z protokołu przesłuchania świadków przesłuchanych w innej sprawie jest możliwe, gdy żadna ze stron nie żąda przeprowadzenia tych dowodów przed sądem orzekającym (w niniejszej sprawie strona przeciwna nie zgłosiła żądania przeprowadzenia dowodu z przesłuchania świadka D. I. przed sądem orzekającym), co w konsekwencji doprowadziło do przyjęcia przez Sąd I instancji, że pozwany ponosi winę w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości.

4. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie błędnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, tj. pisma z dn. 25 lutego 2011r., faktury VAT nr (...), (...), (...), (...), (...), (...), pisma (...) a.s. z dnia 6 czerwca 2011 r., pisma spółki z dnia 20 grudnia 2012 r., uchwały nr (...)z dnia 2 sierpnia 2011 r. aneksu B i C, faktury VAT nr (...) i faktura (...), tj. przyjęcie, że ww. dowody świadczą o subiektywnym przekonaniu pozwanego o możliwości poprawy kondycji finansowej (...) sp. o. o., podczas gdy ww. dowody potwierdzają, że pozwany miał obiektywnie uzasadnione oczekiwania co do napływu środków finansowych strony (...) a.s., co potwierdza brak winy pozwanego w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości (...) sp. z o.o.

II. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 299 § 2 k.s.h. poprzez przyjęcie przez Sąd I instancji, że motywy, którymi się kierował pozwany rezygnując ze zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości (...) sp. z o. o. pozostają bez znaczenia dla odpowiedzialności pozwanego za zobowiązania ww. Spółki, podczas gdy zgodnie z art. 299 § 2 k.s.h. odpowiedzialność członka zarządu wyłącza również brak winy w każdej postaci w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości - członek zarządu nie ponosi odpowiedzialności, jeśli nie podjął stosownych działań z winy nieumyślnej (istotne jest jedynie, aby te okoliczności powodowały brak możliwości stwierdzenia istnienia podstawy do ogłoszenia upadłości, pomimo dołożenia należytej staranności przez członka zarządu).

Podnosząc powyższe zarzuty pozwany wniosk o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku w części, to jest w zakresie pkt I i III zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w ww. części (pkt I i III zaskarżonego wyroku),
2. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa radcowskiego według norm przepisanych, ewentualnie:
3. uchylenie zaskarżonego wyroku w części, tj. w zakresie pkt I i III zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy w ww. części (pkt I i III zaskarżonego wyroku) Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Jednocześnie apelujący wniosk o przeprowadzenie dowodu z protokołu przesłuchania świadka D. l. znajdującego się w aktach sprawy V Gzd 1/12 toczącej się przed Sądem Rejonowym w Płocku, na okoliczność wzajemnych relacji pomiędzy (...) sp. z o.o. a (...) a.s., powiązań finansowych łączących strony umów, warunków współpracy (brak winy pozwanego w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości (...) sp. z o.o.).

(apelacja k. 474-482 tom IV akt)

W odpowiedzi na apelację pozwanego powód wniosk o odrzucenie apelacji oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W przypadku nieuwzględnienia wniosku zawartego powyżej wniosk o:

- oddalenie apelacji pozwanego w całości jako bezzasadnej;
- zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie nie obciążanie powoda kosztami postępowania.

(odpowiedź na apelację k. 567-573 tom V)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Na wstępie rozważań zaznaczyć należy, że wbrew stanowisku powoda, brak było podstaw do odrzucenia apelacji, jako nieopłaconej, pozwany bowiem został zwolniony od kosztów sądowych w całości (postanowienie k. 534 tom V akt).

Bezzasadnie pełnomocnik powoda usiłuje rewidować zasadność powyższego orzeczenia przywołując przy tym art. 380 k.p.c. Nie uwzględnił bowiem, że postanowienia objęte dyspozycją tego przepisu, oprócz warunku niezaskarżalności, muszą mieć wpływ na wynik sprawy, co w rozpoznawanej sprawie nie ma i nie może mieć miejsca.

Na skuteczne wniesienie apelacji nie ma też wpływu zarzucany przez stronę powodową brak możliwości pełnego odniesienia się do zawartych w niej zarzutów z powodu niekompletności pisma, które w tym stanie miało zostać doręczone tej stronie. Zauważyć bowiem należy, że wniesienie odpowiedzi na apelację ma charakter fakultatywny, a brak odpowiedzi na apelację nie rodzi ujemnych skutków procesowych dla skarżącego. W obowiązującym w procedurze cywilnej modelu apelacji pełnej zasada, że apelujący w granicach apelacji może aż do zamknięcia rozprawy zmieniać i modyfikować zarzuty, dotyczy analogicznie strony przeciwnej, która może przedstawiać zarzuty i podejmować obronę swych praw zarówno w formie pisemnej, jak i ustnej na rozprawie apelacyjnej. Strona powodowa z tej możliwości skorzystała stawiając się na rozprawie apelacyjnej (protokół rozprawy apelacyjnej) 585-585 odwrót tom III akt).

Apelacja pozwanego jest bezzasadna.

W ocenie Sądu Okręgowego, zarzuty podniesione przez skarżącego nie zasługują na uwzględnienie. Rozstrzygnięcie Sądu I instancji pozostaje w zgodzie z poczynionymi ustaleniami w zakresie stanu faktycznego sprawy i koresponduje ze zgromadzonym materiałem dowodowym. Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy i wyczerpujący przeprowadził postępowanie dowodowe oraz dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które Sąd Okręgowy w pełni podziela i przyjmuje za własne.

Pozwany nie kwestionował, że powód wykazał przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, jakimi są istnienie zobowiązania spółki oraz bezskuteczność egzekucji z majątku spółki. Istota zarzutów apelacyjnych sprowadzała się do zakwestionowania ustaleń Sądu Rejonowego i ich oceny prawnej w zakresie braku zaistnienia okoliczności zwalniającej pozwanego z odpowiedzialności wynikającej z art. 299 § 2 k.s.h. w postaci niezawinionego niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości.

Apelujący w podniesionych zarzutach odwoływał się do prawomocnie zakończonego postępowania oddalającego wniosek wierzyciela o orzeczenie w stosunku do pozwanego zakazu prowadzenia działalności gospodarczej (zarzut I.1 i 2. apelacji). Pozwany akcentował przy tym, w jego ocenie „przesądzoną” tym orzeczeniem okoliczność, że nie ponosi winy w niezłożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości (...) sp. z o.o. w P..

Zdaniem Sądu Okręgowego nie można w żaden sposób przenosić podstaw do zaistnienia odpowiedzialności członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z art. 299 k.s.h. na grunt postępowania o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej z art. 373 p.u.n. Jakkolwiek stan niewypłacalności jest kluczowym pojęciem dla obydwu tych podstaw dochodzenia roszczeń, to w postępowaniach tych zupełnie odmiennie kształtują się obowiązki dowodowe stron. Wierzyciel dochodzący roszczenia na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. musi wykazać jedynie bezskuteczność egzekucji zobowiązania spółki, a także jego istnienie w czasie, w którym dana osoba była członkiem jej zarządu. Z normy art. 299 k.s.h. wynika natomiast domniemanie szkody w wysokości niewyegzekwowanego wobec spółki zobowiązania. Domniemany jest również związek przyczynowy między szkodą wierzyciela, a niezłożeniem we właściwym czasie przez członka zarządu wniosku o ogłoszenie upadłości oraz zawinienie przez członka zarządu niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości. A zatem w niniejszym postępowaniu to pozwany musi wykazać okoliczności zwalniające go od odpowiedzialności, w tym między innymi to, że nie ponosi winy w niezłożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości w obliczu niewypłacalności.

W przypadku zakazu prowadzenia działalności gospodarczej natomiast, to na wnioskodawcy spoczywa obowiązek wykazania wszystkich jego przesłanek określonych w odpowiednim punkcie ustępu 1 art. 373 oraz w art. 373 ust. 2 p.u.n. względnie art. 374 p.u.n. (stosownie do podstawy faktycznej wniosku).

Przywołane orzeczenie nie ma więc żadnego znaczenia dla przedmiotowego sporu. Pomyłką jest powoływanie się na owe postanowienie jako na prejudykat, bowiem nie może ono stanowić żadnych wytycznych dla sądu orzekającego w sprawie o roszczenie z art. 299 § 1 k.s.h. Jak wyżej wskazano przesłanki, które ocenia sąd w przedmiotowym postępowaniu są odmienne od przesłanek z art. 373 p.u.n. Ponadto, jak słusznie wskazał Sąd Rejonowy, z dyspozycji art. 373 p.u.n. wynika jedynie, iż sąd może, ale nie musi orzec przedmiotowego zakazu. Zatem niezłożenie lub nieterminowe złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości nie zawsze musi skutkować powyższym zakazem. Sąd bada bowiem stopień zawinienia zobowiązanego oraz jego działania, zwłaszcza czy przyczynił się do zmniejszenia wartości majątku dłużnika. Ponadto postępowanie o wydanie zakazu prowadzenia działalności musi być wszczęte przez podmiot do tego uprawniony, np. syndyka masy upadłościowej bądź, jak w rozpatrywanym przypadku, przez wierzyciela.

W tych okolicznościach prawomocne orzeczenie, na które powołuje się skarżący wskazuje jedynie, że wina pozwanego (jako uczestnika tego postępowania) w niezłożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości (...) sp. z o.o. w P. nie została przez wierzyciela udowodniona, a więc z przyczyn powołanych wyżej nie może stanowić podstawy rozstrzygnięcia w niniejszym postępowaniu.

Z powyższych względów zarzuty odnoszące się do naruszenia prawa procesowego w powyższym zakresie należało uznać za bezzasadne.

W kwestiach poruszonych w pozostałych zarzutach odnoszących się do obowiązku wykazania okoliczności egzonerującej odpowiedzialność pozwanego jako członka zarządu dłużnej spółki, czyli braku winy w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości tej spółki (zarzut I.3,4 i zarzut II), Sąd Okręgowy podzielił całkowicie stanowisko Sądu I instancji.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2008 r. (II CSK 545/07) „Przepis art. 299 § 2 k.s.h. przewiduje domniemanie winy członka zarządu w niezgłoszeniu wniosku o upadłość we właściwym czasie. Członkom zarządu powinien być znany na bieżąco stan finansowy spółki i możliwość zaspokojenia długów.” (podobnie na ten temat wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 grudnia 2007 r.: I CSK 313/07). Z powyższego wynika, iż ciężar udowodnienia braku zawinienia w niezgłoszeniu wniosku o upadłość we właściwym czasie, leży w każdym przypadku po stronie członka zarządu powołującego się na ten stan. Dalej wypada zauważyć, że powód (w tym przypadku niezaspokojony wierzyciel) nie ma żadnego obowiązku udowadniania winy członków zarządu (stwierdzając za Sądem Najwyższym, wynika ona z art. 299 § 2 k.s.h.).

Pozwany podnosił brak winy w niezłożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, której był członkiem zarządu z uwagi na zapewnienie go w 2011 r. przez spółkę matkę (...) a.s. o dofinansowaniu dłużnej spółki. Tymczasem zaciąganie zobowiązań w chwili, gdy spółka nie ma środków na jego pokrycie, a na to wskazuje poszukiwanie przez pozwanego środków u podmiotów trzecich, należy rozważać w kontekście tego, iż gdyby wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony przez pozwanego we właściwym czasie, to do powstania stosunku prawnego zobowiązaniowego, na którego zapłatę spółka nie miała w dacie jego zaciągania środków, w ogóle by nie doszło. Nie ma przy tym znaczenia, czy zaciąganie nowych zobowiązań w takich okolicznościach wiązało się ze zwykłym zakresem działalności spółki, czy nie. Członek zarządu ponosi ryzyko dokonanej przez siebie błędnej oceny sytuacji mikroekonomicznej, celowości (racjonalności gospodarczej) określonych decyzji, obranych przez spółkę zasad współpracy i rozwiązywania konfliktów z kontrahentami, jak również ryzyko błędów strategii, obranej jako zasadna (w ocenie spółki) metoda rozwiązywania problemów związanych z prowadzeniem jej przedsiębiorstwa. W tej sytuacji motywy, którymi kierował się członek zarządu, rezygnując ze złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości reprezentowanej przez niego spółki, pozostają indyferentne przy ocenie przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej. Wina pozwanego leży w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości i dalszym zaciąganiu zobowiązań pomimo niewypłacalności spółki.

Na marginesie zwrócić należy uwagę, że przywołany w uzasadnieniu apelacji fragment uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009 r., II CSK 661/08 odnosił się do sprawy, gdzie jej istotnym aspektem faktycznym

było wykazanie przez pozwanego, że we właściwym czasie zgłoszony został wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęte postępowanie układowe. W tym zakresie, jak wskazał Sąd Najwyższy: „Brak winy może wiązać się z różnymi okolicznościami. Istotne jest jedynie, aby te okoliczności powodowały brak możliwości stwierdzenia istnienia podstawy do ogłoszenia upadłości, pomimo dołożenia należytej staranności przez członka zarządu”. Tymczasem w rozpoznawanej sprawie nie sposób rozpatrywać kwestii braku winy pozwanego w niezłożeniu tego wniosku, skoro stan faktyczny sprawy wskazuje, że pozwany dostrzegając taką potrzebę przyłączył się do wniosku o ogłoszenie upadłości złożonego przez wierzyciela, lecz sam takiego wniosku nie złożył.

Z powyższych względów, pomijając aspekt niedopuszczalności formy wnioskowanego przez pozwanego przeprowadzenia dowodu z protokołu zeznań świadka D. I. (2) złożonych w innej sprawie, zasadnie Sąd Rejonowy pominął ten dowód, gdyż w tych okolicznościach miał on zostać przeprowadzony w kierunku braku winy pozwanego w niezłożeniu wniosku. Zatem także ponowiony w tym zakresie w apelacji wniosek dowodowy strony pozwanej Sąd Okręgowy pominął na podstawie art. 381 k.p.c. jako bezpodstawny, a nadto spóźniony.

Mając na uwadze powyższe, skoro pozwany nie wykazał w ramach spoczywającego na nim ciężaru dowodzenia – art. 6 k.c. żadnej z przesłanek art. 299 § 2 k.s.h., gdy powód wykazał przesłanki z § 1 tegoż przepisu, Sąd Rejonowy prawidłowo uwzględnił powództwo w oparciu o art. 299 k.s.h. i art. 481 k.c., orzekając jak w pkt. I wyroku.

W konsekwencji także zaskarżenie punktu III tego wyroku w zakresie obciążenia pozwanego kosztami związanymi z wykonaniem zgłoszonych przez niego wniosków dowodowych, które zostały sfinansowane w toku procesu ze środków Skarbu Państwa, było bezzasadne.

Mając powyższe na uwadze i nie znajdując podstaw do wzruszenia z urzędu zaskarżonego orzeczenia, Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację złożoną przez pozwanego.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy z art. 98 k.p.c., ustalając wysokość wynagrodzenia pełnomocnika powoda w oparciu o § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804; tj. Dz.U. z 2018 r., poz. 265).

Jolanta Jachowicz Krzysztof Wójcik Iwona Godlewska